

3) управління на ринку фінансових послуг як функція державних органів (державна реєстрація фінансових установ, надання ліцензій та інших дозволів) та притягнення до відповідальності.

Виходячи з аналізу норм діючого законодавства та поглядів науковців, можна зробити висновок, що державне регулювання ринку фінансових послуг є система форм, методів державного впливу на учасників ринку фінансових послуг, заснована на принципах (засадах) господарського правопорядку, основною метою застосування яких є задоволення соціально-економічних потреб споживачів фінансових послуг та реалізація господарської діяльності учасників ринку, яка реалізуються за допомогою сукупності засобів регулювання, заснованих на діючому законодавстві та виконання функцій державних регуляторів.

Розглянуті нами вище теоретичні погляди науковців щодо форм та засобів державного регулювання, надають можливість диференціювати повноваження державних органів на ринку фінансових послуг з метою чіткого розмежування їх функцій для усунення дублювання повноважень національних регуляторів.

1.3.2. Компетенція уповноважених органів на ринках фінансових послуг

Повноваження Нацкомфінпослуг на ринках фінансових послуг. Сучасне державне регулювання ринку фінансових послуг забезпечується шляхом реалізації Нацкомфінпослуг наступних функцій відповідно до Закону № 2664 та Положення «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг», затверджене Указом Президента України від 23 листопада 2011 р. (далі – Положення «Про Нацкомфінпослуг»)¹, а саме Нацкомфінпослуг:

¹ Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Текст] : Положення від 23.11.2011 № 1070/2011 // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 94. – Ст. 3419.

1) розробляє і затверджує нормативно-правові акти (п. 1 ст. 28 Закону №2664 та підпункт 7 п. 3 Положення «Про Нацкомфінпослуг»);

2) здійснює реєстрацію та веде Державний реєстр фінансових установ (п. 2 ст. 28 Закону №2664 та підпункти 8, 9 п. 4 Положення «Про Нацкомфінпослуг»);

3) видає фінансовим установам відповідні дозволи, а також ліцензії на провадження діяльності з надання фінансових послуг (п. 3 ст. 28 Закону №2664 та підпункт 12 п. 4 Положення «Про Нацкомфінпослуг»);

4) установлює обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій, додержання правил надання фінансових послуг та інші показники і вимоги (п. 4 ст. 28 Закону №2664 та підпункт 18 п. 4 Положення «Про Нацкомфінпослуг»);

5) проводить самостійно чи разом з іншими державними органами перевірку діяльності учасників ринків фінансових послуг (п. 9 ст. 28 Закону №2664 та підпункт 36 п. 4 Положення «Про Нацкомфінпослуг»);

6) застосовує заходи впливу та накладає адміністративні стягнення у разі порушення законодавства про фінансові послуги (п. 10 ст. 28 Закону №2664 та підпункти 39, 40 п. 4 Положення «Про Нацкомфінпослуг»);

7) а також, здійснює пруденційний нагляд та інспектування (за небанківськими фінансовими установами) (ст. 29, 30 Закону №2664).

Повноваження НКЦПФР на ринках фінансових послуг. Що стосується іншого державного органа, який здійснює регулювання на ринку цінних паперів, а саме НКЦПФР. На жаль, в Законі України «Про цінні папери та фондовий ринок» на відміну від Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» відсутня норма яка б визначала повноваження державного регулятора на ринку цінних паперів. Чіткий перелік функцій НКЦПФР передбачається лише нормами Положення «Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку» затвердженого Указом Президента України від 23 листопада 2011 р. (далі – Положення «Про НКЦПФР»)¹. Відповідно до цього положення НКЦПФР:

¹ Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку [Текст] : Положення від 23.11.2011 № 1063/2011 // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 94. – Ст. 3415.

1) контролює відповідно до законодавства системи ціноутворення на ринку цінних паперів (підпункт 26 п. 4);

2) встановлює ліцензійні умови провадження професійної діяльності на фондовому ринку (підпункт 34 п. 4 Положення «Про НКЦПФР»);

3) у встановленому нею порядку видає, переоформлює, зупиняє дію або анулює ліцензії на провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів та видає дублікати і копії таких ліцензій (підпункт 35 п. 4 Положення «Про НКЦПФР»);

4) веде державний реєстр фінансових установ, що здійснюють діяльність на ринку цінних паперів (підпункт 38 п. 4 Положення «Про НКЦПФР»);

5) встановлює правила та стандарти здійснення учасниками депозитарної системи України операцій на ринку цінних паперів та контролює їх дотримання (підпункт 52 п. 4 Положення «Про НКЦПФР»);

6) веде єдиний державний реєстр інститутів спільного інвестування, здійснює реєстрацію цих інститутів, їх регламентів та змін до них (підпункт 57 п. 4 Положення «Про НКЦПФР»);

7) здійснює у порядку, передбаченому законодавством, державне регулювання та нагляд за діяльністю компаній з управління активами (підпункт 112 п. 4 Положення «Про НКЦПФР»);

8) здійснює реєстрацію випуску цінних паперів та проспектів емісії цінних паперів (підпункт 129 п. 4 Положення «Про НКЦПФР»);

9) проводить перевірки та ревізії фінансово-господарської діяльності професійних учасників ринку цінних паперів (підпункт 51 п. 6 Положення «Про НКЦПФР»);

10) вносить в разі порушення законодавства про цінні папери попередження, зупиняє на строк до одного року розміщення (продаж) та обіг цінних паперів того чи іншого емітента, дію виданих НКЦПФР ліцензій, анулює дію таких ліцензій (підпункт 61 п. 6 Положення «Про НКЦПФР»);

11) накладає на осіб, винних у порушенні вимог законодавства про цінні папери, адміністративні стягнення, а також штрафні та інші санкції аж до анулювання ліцензій на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів (підпункт 64 п. 6 Положення «Про НКЦПФР»).

Повноваження НБУ на ринках фінансових послуг. Третім органом, який безпосередньо здійснює регулювання на ринку фінансових послуг (за банківськими фінансовими установами) є НБУ. До основних регулюючих функцій НБУ за банками є:

1) встановлення для банків правил проведення банківських операцій, бухгалтерського обліку і звітності, захисту інформації, коштів та майна (п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 р. № 679 (далі – Закон № 679)¹);

2) здійснення банківського регулювання та нагляду (п. 8 ч.1 ст.7 Закону № 679) у формі (ст. 66 Закону України «Про банки та банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121 (далі – Закон № 2121)²):

Адміністративне регулювання:

а) реєстрація банків і ліцензування їх діяльності;
б) встановлення вимог та обмежень щодо діяльності банків;
в) застосування санкцій адміністративного чи фінансового характеру;

г) нагляд за діяльністю банків.

II. Індикативне регулювання:

а) встановлення обов'язкових економічних нормативів;
б) визначення норм обов'язкових резервів для банків;
в) здійснює погодження статутів банків і змін до них, ліцензування банківської діяльності та операцій у передбачених законом випадках, веде державний реєстр банків;

3) видача та відкликання ліцензій, здійснення контролю, у тому числі шляхом здійснення планових і позапланових перевірок за діяльністю банків (п. 2 ч. 2 ст. 44 Закону № 679);

4) застосовування мір відповідальності до банків, юридичних за порушення правил валютного регулювання і валютного контролю (п. 4 ч. 2 ст. 44 закону № 679);

5) встановлення звітності банків перед НБУ щодо фінансової і статистичної роботи банку, його операцій, ліквідності, платоспроможності, прибутковості.

¹ Про Національний банк України [Текст] : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 29. – Ст. 238.

² Про банки та банківську діяльність [Текст] : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 5. – Ст. 30.

Система державного регулювання діяльності небанківських фінансових установ та інших суб'єктів нагляду на ринках небанківських фінансових послуг на даний час знаходиться в стані постійного реформування. Прикладом того є законопроекти відповідного змісту, які зареєстровані у Верховній Раді України. А саме, це Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо консолідації функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг № 2413а від 20.07.2015 р. та Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо консолідації функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг № 2414а від 20.07.2015 р. Метою даних законопроектів є скорочення кількості регуляторних та контролюючих органів на ринках небанківських фінансових послуг шляхом розподілу функцій Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, між іншими органами, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг.

Зміни до зазначених вище законодавчих актів передбачають передачу повноважень Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, у частині регулювання та нагляду у системі накопичувального пенсійного забезпечення, регулювання та нагляду за функціонуванням фінансово-кредитних механізмів і управлінні майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Решту повноважень Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, пропонується передати до Національного банку України. Але, поки що, ці законопроекти знаходяться на розгляді відповідного комітету.

1.3.3. Аналіз відповідності компетенції Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку принципам IOSCO

З метою формування необхідних шляхів щодо регулювання фондового ринку здійснено аналіз компетенції НКЦПФР в порівнянні